

Joan Triadú i el Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya

El 1981, el Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya va concedir a Joan Triadú i a Maria Aurèlia Capmany el Premi Ramon Fuster per la seva tasca cultural i educativa. Joan Triadú, amic de Ramon Fuster i Rabés, compartia amb ell el mateix model d'escola catalana, activa, renovadora i cristiana amb un esperit liberal. L'Escola Thau, dirigida per Triadú, havia contribuït conjuntament amb les escoles Costa i Llobera i Thalita a les reunions prèvies a la constitució del moviment educatiu de Rosa Sensat, que celebrà la seva primera Escola d'Estiu el 1966, després de la constitució de l'entitat l'any anterior.

Joan Triadú participà en les reunions preparatòries de la primera candidatura democràtica i catalanista de Ramon Fuster a la Junta de Govern del Col·legi de Llicenciats el 1963, quan es van celebrar les eleccions per renovar reglamentàriament la meitat de la Junta. Era la primera vegada que hi havia dues candidatures. La de Fuster, acompanyat de Joan Triadú, Maria Aurèlia Capmany, Maria Novell, August Panyella, Joan Oliveras i Joan Canals, va treure 388 vots, però guanyà l'oficialista i continuista d'Emilio Martínez de Laguardia per 481.

Aquell mateix any, Joan Triadú, secretari tècnic d'Òmnium Cultural, va viure la clausura governativa d'aquesta associació, fundada el 1961 i no legalitzada fins al 1967. Triadú era també figura directiva del Centre d'Influència Catòlica Femenina (CICF), fundat el 1950. Va ser Triadú qui va animar Ramon Fuster a presentar-se com a candidat a degà del Col·legi de Llicenciats amb un programa renovador d'un organisme fins aleshores burocràtic i conformista amb el règim franquista. El 1968, Ramon Fuster i la seva candidatura van guanyar les eleccions col·legials per 543 vots, contra 265 de Francisco Jiménez Gil, apadrinat per Martínez de Laguardia. Triadú no es presentà dins la llista però li donà un suport total i efectiu.

A partir d'aleshores, tot i la cohabitació dins la mateixa Junta de dos sectors diferents, el Col·legi entrà en un nou període. Malgrat que les limitacions que el

franquisme posava a la lliure expressió continuaven existint i cohibint l'activitat del Col·legi, aquest ja no estava políticament controlat pel règim. Sota el deganat de Ramon Fuster, amb el qual s'identificava Joan Triadú, el Col·legi deixà de ser una entitat burocràtica i esdevingué un organisme al servei dels ensenyants i de la societat catalana, mentre la corporació creixia: va passar de 4.000 col·legiats el 1969 a 8.500 el 1976.

El 1973, el Col·legi posà en marxa la primera Escola d'Estiu de batxillerat, col·laborant amb Rosa Sensat, que funcionava per als mestres d'ensenyament primari, un període que s'acabava d'estendre fins als catorze anys amb la segona etapa d'EGB, establerta per la Llei general d'educació de 1970. Aquesta normativa també permetia l'ensenyament del català —no en català— fora de l'horari lectiu. El Col·legi se sumava al moviment català de renovació pedagògica amb gran satisfacció de Joan Triadú.

També el 1973, després d'ajornaments oficials, es van celebrar les eleccions per a l'altra meitat de la Junta del Col·legi i guanyà per 920 vots la candidatura que encapçalava Eulàlia Vintró, catedràtica de la Universitat de Barcelona i futura diputada pel PSUC l'any 1979, enfront de la candidatura que va treure 257 vots i que encapçalava Pau López Castellote, antic director del batxillerat de l'Escola Costa i Llobera i en aquell moment director del COU Jaume Bofill dels escolapis al carrer de la Diputació de Barcelona.

Durant la transició a la democràcia, els sectors educatius renovadors de Catalunya es dividiren arran de la declaració «Per una Nova Escola Pública», aprovada el juliol de 1975 a la desena Escola d'Estiu. El juny de 1976 es creà el Consell Català d'Ensenyament, que es declarava en favor del pluralisme d'escoles en lloc del pluralisme dins de cada centre, com propugnava el manifest de Rosa Sensat. Acceptava els consells escolars amb participació dels ensenyants, els pares i els alumnes a partir d'una determinada edat, però no la participació de sindicats i associacions de veïns, com deia el manifest de 1975. Concretava més la qüestió de la catalanitat de l'escola i feia esment d'una autoritat educativa catalana, que era absent de la declaració de juliol de 1975. A l'onzena Escola d'Estiu de 1976, Rosa Sensat es refermà en la declaració de 1975 i es pronuncià en favor de la desaparició de l'ensenyament privat i contra la subvenció pública a aquest sector. Joan Triadú formà part destacada del Consell Català d'Ensenyament.

El novembre de 1975 havia mort el general Franco i començava d'una manera fluctuant i incerta la transició vers un règim constitucional. Ramon Fuster va morir l'agost de 1976 després d'una llarga malaltia i la vicedegana Eulàlia Vintró esdevingué degana en funcions.

S'havia produït en el món de l'ensenyament una divisió politicoideològica, que feia que el PSUC i el PSC-Congrés de Joan Reventós donessin suport a la declaració «Per una Nova Escola Pública Catalana», mentre que CDC, la UDC i el

PSC-Reagrupament de Josep Pallach donaven suport al Consell Català d'Ensenyament. Aquesta divisió es manifestà en les eleccions del 20 de febrer de 1977 per renovar la meitat de la Junta de Govern del Col·legi de Llicenciats. Borja de Riquer, professor d'història de la UAB, encapçalava com a candidat a degà la llista afí a Eulàlia Vintrotó, que havia de continuar com a vicedegana, i Helena Ferrer i Mallol, professora de matemàtiques de l'Institut Maragall i futura diputada per CiU del primer Parlament de Catalunya el 1980, encapçalava la candidatura d'oposició, que tenia el suport, entre d'altres, de Joan Triadú. Guanyà la candidatura d'Helena Ferrer per 1.633 vots enfront de la rival, que n'obtingué 1.363.

Amb les eleccions generals del 15 de juny de 1977, les primeres democràtiques, i el restabliment de la Generalitat l'octubre del mateix any, el debat polític i sindical tingué nous canals garantits d'expressió i mitjans de realització fora dels col·legis professionals, de manera que no calia utilitzar el Col·legi de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya com un espai excepcional alliberat. Si bé a la Junta de Govern la tensió es va relaxar, la primera elecció d'un col·legiat o col·legiada per al Premi Ramon Fuster, que s'acabava d'instituir, demostrà que el partidisme no s'havia esvaït. A la Junta uns presentaren la candidatura de Joan Triadú i els altres, la de Maria Aurèlia Capmany. Hi va haver un empat que deixà el premi sense guardonat el 1979.

El 1980 tocava renovar la meitat de la Junta amb el candidat o candidata a vicedegà al capdavant. Es decidí formar una candidatura plural i de consens i em proposaren a mi encapçalar-la. No se'n presentà cap més. Una de les primeres comeses de la Junta renovada era elegir qui havia de rebre el Premi Ramon Fuster i es decidí per unanimitat concedir-ne dos al mateix temps: un a Maria Aurèlia Capmany i un altre a Joan Triadú. Va ser el primer guardó que va rebre Joan Triadú per la seva trajectòria global, ell que havia donat tants premis com a jurat del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes i del Premi Sant Jordi de Novella.

Presidí l'acte Jordi Pujol, que feia menys d'un any havia estat elegit president de la Generalitat, i hi era present el conseller de Cultura, Max Cahner, un fet que donava més solemnitat a l'esdeveniment. Val la pena reproduir els parlaments d'aquell acte, tal com es publicaren en aquell oblidat número 35 del *Butlletí* de la corporació, el maig de 1981. Se m'encomanà justificar la concessió del guardó als dos premiats i les paraules referents a Joan Triadú deien així:

Joan Triadú, fill d'una família obrera, acabà el batxillerat a l'Institut Ausiàs March de Sarrià. Feu de mestre durant la guerra civil en un grup escolar de Granollers, i aleshores es relacionà amb Alexandre Galí i Artur Martorell. Es llicencià en filosofia i lletres, secció de llengües clàssiques, a la Universitat de Barcelona l'any 1942. Fou lector de la Universitat de Liverpool entre els anys 48 i 50. Ja en aquell temps treballava sota la direcció de Carles Riba a la secció hel-

lènica de la Fundació Bernat Metge i, per consell de Riba, l'editorial Selecta li encarregà l'*Antologia de contistes catalans* i l'*Antologia de poesia catalana entre 1900 i 1950*; aquest darrer llibre aparegué l'any 1951 i marcà el punt més alt de la influència de Carles Riba en la nostra lírica. També a Liverpool, Joan Triadú elaborà per encàrrec de Joan Gili una antologia de la lírica catalana, publicada en llengua anglesa a Oxford el 1955.

Partidari d'un equilibri entre la recerca objectiva i la crítica creadora, Triadú potencià la línia crítica de Carles Riba, dins el compromís de resistència de la cultura catalana davant els intents del franquisme primer de liquidar-la i, més tard, de marginar-la. Com ha dit Albert Manent: «Triadú és el crític més combatiu i representatiu d'una època —la de la postguerra del 1939— en què la literatura catalana es defensava per sobreviure».

Dins l'estètica simbolista, l'any 1948, Triadú publicà un recull de poemes seus, *Endimió*, i en acabat, el 1954, aparegué el seu assaig *La poesia segons Carles Riba*.

Durant aquells anys difícils Triadú, en tornar d'Anglaterra, aconseguí compaginar el treball d'hellenista i d'anglicista —traduï al català les *Odes* de Píndar i els *Sonets* de Shakespeare— amb quatre empreses de gran transcendència: 1) el concurs literari de Cantonigròs, del qual fou responsable durant vint-i-cinc anys, des del 1944; 2) la revista *Ariel*, que entre 1946 i 1951, tot eludint la censura, aplegà els corrents simbolista i avantguardista dins una expressió cosmopolita fins al moment de la prohibició de la publicació; 3) la presidència fins l'any 1958 de l'Agrupació Dramàtica de Barcelona, que amb Frederic Roda representà l'intent de crear un teatre nacional català dins dels corrents europeus fins que l'Agrupació fou dissolta l'any 1963 per ordre governativa; 4) l'organització de cursos de català per a adults i la formació de professors de català; a casa seva Triadú creà una secretaria il·legal fins que es constituí Òmnium Cultural el 1961, entitat de la qual és alhora secretari tècnic i fundador de la Delegació d'Ensenyament del Català.

Els anys seixanta, els de la represa cultural catalana en cercles cada vegada més amples, són també els anys d'una activitat incansable d'en Triadú com a mestre i com a directiu de centres renovadors com ara la Institució del CIC i l'Escola Thau. Ensems es consolidava el seu prestigi com a crític literari i com a comentarista de la vida intel·lectual a *Serra d'Or*, revista del consell assessor de la qual formà part des del començament.

Recordo que Joan Triadú formà part de la preparació de la primera candidatura de Ramon Fuster per a la Junta del Col·legi de Llicenciats.

L'any 1963 Triadú participà de ferm en la campanya demanant al Govern l'ensenyament del català a tots els nivells; visqué la clausura d'Òmnium Cultural per ordre governativa entre 1963 i 1967; prengué part en la campanya de

sensibilització popular de 1968 que commemorà el centenari de Pompeu Fabra amb el lema «La llengua d'un poble»; lluità per tal que el màxim d'escoles estatals i privades, especialment a les barriades obreres, tinguessin uns cursos de català, i també va ser un dels dirigents principals del Congrés de Cultura Catalana, iniciat el 1975 i acabat l'any 1977.

Com a intel·lectual catòlic, Joan Triadú ha estat president del Centre d'Estudis Francesc Eiximenis, lloc de reflexió i de debat sobre la problemàtica del cristianisme en el món actual, per on han passat moltes promocions d'universitaris catalans.

Com a pedagog, Joan Triadú ha estat cridat com a assessor de la Generalitat i de l'Ajuntament de Barcelona en organismes tècnics d'ensenyament i cultura.

Les seves reflexions sobre la problemàtica de la cultura catalana són recollides en els seus llibres *La literatura catalana i el poble* (1961), *Llegir com viure* (1963) i *Una cultura sense llibertat* (1978).

L'any 1980 Joan Triadú ha estat nomenat membre numerari de l'Institut d'Estudis Catalans, la nostra institució acadèmica més important.

Les dues persones que avui honorem pertanyen a la generació que va viure la desfeta del 1939 quan ja eren estudiants universitaris. Totes dues van llicenciar-se l'any 1942. Pel fet que es formaren en l'ambient de catalanitat i de llibertat dels anys trenta han pogut fer d'enllaç entre aquelles fonts i les generacions que van viure l'adolescència i l'edat adulta immerses en una dictadura que tractà de fer-los perdre la identitat nacional i que fracassà gràcies a l'acció de persones fidels i infatigables com Maria Aurèlia Capmany i Joan Triadú.

Deixant de banda les seves ideologies diverses, aquestes dues personalitats tenen més d'un punt en comú. Totes dues —Maria Aurèlia Capmany i Joan Triadú— són creadors en el camp de les lletres i alhora han fet crítica literària, la qual cosa és infreqüent. Ambdues figures són estudioses, inquietes i ensems uns pedagogs vocacionals. Tant l'una com l'altre són promotors d'empreses d'alta cultura i divulgadors amatents —gairebé obsessionats— d'aquesta cultura. Tots dos autors són intel·lectuals independents i capdavaners compromesos en la lluita per la democràcia.

Per això avui ens complau de reconèixer la nostra admiració i el nostre agraïment per tot el que són i tot el que devem a Maria Aurèlia Capmany i Joan Triadú.

Triadú, després de parlar Maria Aurèlia Capmany, respongué a la concessió del premi d'aquesta manera:

Poques vegades, ben poques, a la vida, m'he trobat amb el problema d'agrair una distinció, un gest, una atenció que sense haver estat sol·licitats expressament ens vénen a trobar amb una escomesa gairebé diria traïdora, o almenys a trascan-

tó. No vull dir ni donar a entendre que em vingués de nou el que em comunicava una carta signada per la degana del meu Col·legi, perquè tots sabem el que hem de saber i en aquest coneixement hi entra el fet de saber allò que és possible que s'esdevingui. Quan he parlat d'escomesa de trasantó no em referia a aquests dies concrets ni tan sols a aquests darrers temps, em referia al procés de la vida, perquè estàvem avesats —almenys jo— a viure sense premis, i encara més sense premis corporatius, atorgats graciosament i per uns suposats mèrits que —suposats i tot—, durant tants anys, pràcticament una vida, ens convenia dissimular.

Ara m'adono, dit això, que he començat a expressar-me en plural. I és que el breu parlament de gràcies que correspon de fer en tals ocasions com a senyal de bona criança, no el sento com un acte individual. Perquè em sembla que entre tots els col·legues, entre els milers de llicenciats que exerceixen i han exercit l'ensenyament, hi ha el que podríem anomenar el llicenciat desconegut, amb tomba o sense tomba, però treballant en la tan poc agraïda i malentesa «transmissió de coneixements». Aquest simple valor col·lectiu voldria jo que fos present, innomenat però innúmer, en el premi que porta el nom d'un professor, d'un company malauradament endut pel total desistiment que en diem morir, amb mots del poeta.

Diré que a mi mateix em vaig posar aquesta mena de condicionament per a acceptar una tan honrosa distinció? Potser fóra massa ambiciós i poc prudent de jutjar-me tan lliure de vanitats i tan absent també de deures. Perquè rebre un honor prou que és un deure. Sobretot si la tasca per la qual, amb fonament o amb justícia, es concedeix un guardó, ha estat pública i d'un sentit inequívoc, com he cregut, col·legues de la Junta del Col·legi, que ha degut ésser potser el que jo he pogut fer o intentar —llargament això sí!— de fer.

A part d'aquestes consideracions que prou podríem tenir per sobreres, hi ha quelcom d'exaltant en la creació del Premi Ramon Fuster i Rabés, el sentit de continuïtat en el record. Penso en la sala o aula magna de la nostra seu social, que porta el seu nom. I penso més enllà en l'escola Tagore, que és com la seva continuació. Llavors la rebuda del premi em fa creure que nosaltres també continuem i em fa comprometre a continuar. L'ensenyament ens necessita. Per la qualitat que volem que tingui per a tots i per la catalanitat, que és un concepte inseparable per a nosaltres del concepte de qualitat. Són raons d'exigència col·lectiva que s'equiparen a les raons personals de no abandonar l'escola. Més d'una vegada i més de dues, jo mateix, haig de confessar-ho, he tingut aquest dubte davant la temptació molt forta d'accedir a d'altres camps d'actuació, oberts en aquests darrers anys, i pels quals, i concretament parlo del camp polític en el seu vessant més acostat a la problemàtica cultural, he estat temptat. El dubte sempre és si el servei que hom pugui fer és l'un o és l'altre. Però encara no hem guanyat ni de molt la batalla per l'escola. Només podem afirmar que no

l'hem perduda. Alguns, pessimistes i que en diuen més lúcids, afegiran que encara no l'hem perduda. Diguem que continua la partida i que per primera vegada no ens la fan jugar amb les mans lligades, a ulls clucs i sense veu. Llavors l'escola ens obliga tant o més que mai a insistir, a no pretendre que et substitueixin, tot dient allò ja ho farà un altre.

Permeteu-me de recordar que qualitat i catalanitat de l'ensenyament són una síntesi que es defineix així: l'educació d'un poble. Com el lema del centenari de Pompeu Fabra, adoptat en ple franquisme: la llengua d'un poble. Permeteu-me també de recordar —privilegi del premiat del qual no abusaré— que aquesta convicció la vaig aprendre a l'escola, però no pas com a alumne —perquè sempre o almenys en tota la primària i part del batxillerat em van ensenyar (no educar) en castellà—, sinó fent de mestre. Durant la guerra —perquè una vegada hi hagué una guerra— vaig ser nomenat mestre interí de la Generalitat. Era l'any 1937. La meva destinació fou un grup escolar de Granollers. Però com que només tenia 16 anys, a prendre possessió, és a dir a parlar amb el secretari de l'Ajuntament i amb el director de l'escola, m'hi va acompanyar la mare. Ja feien bé de nomenar-nos interinament, perquè l'experiència només va durar un any, fins que aparegueren les primeres tropes italianes i mores a les altures veïnes. Però es pot dir que mai més no he deixat l'escola. El meu número de col·legiat correspon a 1942. Quina pressa teníem! Tants anys com ens havíem d'esperar!

Però en aquesta dilatada espera, tot treballant és com vaig conèixer i tractar en Ramon Fuster. A l'Escola Virtèlia, a la Confraria, a la prehistòria de *Cavall Fort*, a les primeres eleccions d'aquest Col·legi, en les quals jo el vaig embarcar, i a les segones i victorioses i a la presidència del Centre d'Estudis Francesc Eiximenis, en la qual em va succeir, al Premi de Poesia Amadeu Oller de la Bordeta i a la prehistòria del que fou després, uns anys, el Consell Català d'Ensenyament. I sobretot deu anys, a l'Escola de Jardineres Educadores del CIC. Heus aquí una trajectòria compartida.

Agraeixo que la vida me n'hagi donat ocasió. Agraeixo que m'hagi donat temps de rebre, en plena recuperació de la nostra personalitat nacional, la vostra reconeixença. I també a tots els qui m'hi han ajudat, i en primer lloc a qui s'ha passat més anys —més de vint-i-cinc, comptant-hi el festeig— esperant cada dia que jo tornés a casa: la meva muller. I als que també volem continuar fins que calgui, us agraeixo a la bestreta la confiança atorgada, a tots els nostres predecessors i a la seva idea de Catalunya i de l'escola, que ells, com jo, portaven a dins i miraven de dur endavant. Gràcies a tots.

El president Jordi Pujol tancà l'acte amb un parlament en què justificà el lliurament del Premi Ramon Fuster a totes dues personalitats de la vida cultural catalana, ja que, com digué, «El reconeixement públic d'una personalitat forma part

del teixit d'un poble». De Joan Triadú digué: «Fonamentalment és un home de caràcter, que és el que salva els pobles»; i de Maria Aurèlia Capmany: «Ha practicat una cultura capaç d'arribar a la gent». «Són, doncs, dues persones que han fet una contribució enorme: fer país.» I acabà dient: «En darrer terme, allò que dona sentit a la nostra tasca —tant a la nostra, pròpiament, com a la de l'oposició, que també és catalana— és haver estat capaços de salvar la nostra llengua i un sentit exigent de poble».

Joan Triadú, tot i trobar-se absorbit per les seves obligacions professionals, continuà disposat a respondre positivament a qualsevol petició del Col·legi de Llicenciats, com, per exemple, signar la demanda de què s'introduís l'ensenyament de la història i la geografia de Catalunya a l'ensenyament reglat; la Generalitat hi donaria resposta amb l'Ordre de 22 de juliol de 1988. També estigué disposat a col·laborar alguna vegada a l'Escola d'Estiu de batxillerat, quan se li demanà. Aquestes notes volen donar testimoni de les relacions de Joan Triadú amb la corporació professional dels ensenyants de Catalunya.

ALBERT BALCELLS
Secció Històrico-Arqueològica